

FELVETÉSEK A UCP IRÁNYELV MAGYARORSZÁGI IMPLEMENTÁCIÓJA KAPCSÁN

I. Bevezetés

Éz év májusában egy olyan kezdeményezés indult útjára, amely reményeim szerint követőkre talál és a fiatal magánjogot oktatóknak újból lehetősége adódik a megszokott hagyományos előadói szerepkörből kilépve a magánjogot oktató kollégák tudományos munkáival, kötetlen környezetben megismerkedni.

A Szegeden megrendezett két napos tudományos „brain storming” alkalmával egy azóta aktualitását mit sem veszített témát mutattam be, a tisztességtelen üzleti gyakorlatok magyarországi szabályozásának lehetőségeit. A téma mindenkori feldolgozása során az elméleti szempontok mellett a gyakorlati aspektusokat állítottam egymással párhuzamba. Gyakran az élet alakítja az előadást követő kötetben megjelenő mondanivalót, mely jelen esetben kutatói koncepcióimban is változást eredményezett és az akkor még csak szabályozási koncepció szintjén létező tervezet azóta a közigazgatási egyeztetés legmélyebb bugyrait járja.

II. Előzmények

Az Európai Közöség jogalkotása sokoldalú és effektív hatást gyakorol a nemzeti magánjogokra.¹ Az integráció hatása a szerződési jog területén nyilvánvaló, különösen feltűnőek a fogyasztóvédelmi irányelvek növekvő száma.² Az Európai Unió alapelve, mely kimondja, hogy az egyes tagállamok gazdasági piaci szabályozása nemzeti hatáskörbe tartozik, továbbra is érintetlen maradt, azonban újra és újra felmerül annak a szükségessége közösségi szinten, hogy a tisztességtelen üzleti gyakorlatokat megakadályozzák és korlátozzák. Ahhoz, hogy a szolgáltatások határokon átnyúló kiszélesedését terjedését érthessük el, a megfelelő körülmények magas színvonalon történő garantálása, és tisztességes üzleti gyakorlatok szabályainak lefektetése szükséges.³

A már meglévő EU irányelvek egy sor tisztességtelennek mondható

üzleti magatartással foglalkoznak, mint az üdülőhasználati jog agresszív eladása, valamint a megtévesztő reklám; átengedik azonban a tagállamoknak, hogy ezekkel szemben különböző módon léphessenek fel. Emiatt a vállalkozásoknak a rendkívül sokoldalú és szerteágazó tagállami szabályozásoknak, valamint a mindenkor tagállami joggyakorlatoknak kell eleget tenniük, ha az egész EU területén kívánják tevékenységüket kifejteni. A fogyasztóknak viszont szembe kell néznük azzal, hogy más tagállambeli vállalatok tisztességtelen üzleti gyakorlatának is ki lehetnek szolgáltatva. ⁴

Ezen a területen jelentős különbségek érezhetőek a nemzeti szinten lefektetett, tagállami szabályozások és alapelvek között, melyek az áruk és szolgáltatások szabad áramlásán nyugvó belső piac akadálymentes működését korlátozhatják. Az EU sokszínűsége ehhez még oly módon is hozzájárul, hogy a tagállamoknak eltérő elképzelései vannak affelől, melyik üzleti gyakorlatot tekinték tisztességtelennek. Ezzel el is érkeztünk, egy irányelv keretein belül létrejövő egységes szabályozás megvalósulásának céljához és értelméhez, amellyel a probléma kezelését a gyökereinél fogják meg, méghozzá oly módon, hogy egy EU szerte érvényesülő alapelveket fogalmaznak meg, melyek a tisztességtelen üzleti magatartások tilalmát mondják ki.

Tanulmányomban arra teszek kísérletet, hogy a versenyjog és a fogyasztóvédelem ingoványos határmezsgyéjén egy biztos kapaszkodót találva megkíséreljem a fogyasztóvédelmi jogalkotás talán legnagyobb kihívásának számító – UCP irányelvként elhíresült – 29/2005 EK irányelv szabályai magyar implementációjának feltérképezését, megvilágítva a lehetséges problémákat, a gyakorlati szempontok figyelembevételével.

III. Az irányelv célja és alkalmazási területe

Az Európai Unió fogyasztóvédelme a tisztességtelen üzleti magatartásokról szóló 2005/29 EK irányelv⁵ meghozatalával 2005. május 11-én újabb impulzusokat kapott.

A cél egy magasabb színvonalú fogyasztóvédelem⁶ megteremtése a tagállamok tisztességtelen versenyre vonatkozó szabályozásának további egységesítésével.⁷ A tagállami versenyjogok az európai előírásoknak megfelelően időközben liberalizálásra kerültek. A Bizottság további célja az, hogy a tagállamok még eltérő előírásait kiegyenlítse, annak érdekében, hogy a meglátásuk szerint még mindig igen csekély tagállamok közötti gazdasági verseny a fogyasztók érdekében intenzívebbé váljon⁸.

Az irányelv alkalmazási területét tekintve, csak az ún. *Business-to-consumer* vagy modernebb kifejezéssel élve a *B2C* területet foglalja magában. Az irányelv a gazdálkodó szervezeteknek az üzletek megkötésekor fogyasztókkal szemben tanúsított magatartását teszi vizsgálódása közép-

pontjába, abban az esetben, ha a fogyasztó gazdasági magatartását befolyásolja, vagy erre alkalmas.⁹ A keretirányelv minden egyes kereskedelmi ügyletre kiterjed, amelye a gazdálkodók és fogyasztók között jött létre, amelyeknél a fogyasztó azon döntése kerül befolyásolásra tisztességtelen üzleti gyakorlat alkalmazása révén, hogy egy terméket megvásárol vagy nem, vagy szabad választásában korlátozzák, esetleg egy szerződés szerinti jogának gyakorlásában kerül korlátozásra.¹⁰ Az ugyancsak keresetindításra jogosult versenytárs érdekeinek védelme csak közvetetten valósul meg. Az előírások csak a fogyasztók felé irányuló üzleti gyakorlatokat tiltják, melyek a fogyasztók gazdasági érdekeit közvetlenül korlátozzák.

IV. Az átlagos fogyasztó mint különös védelmet igénylő társadalmi csoport

Az irányelv megfogalmazásában ún. kulcsfogalmakat használ, amelyek harmonizálása és hazai jogrendszerbe való beültetése komoly fejtorést okozhat a hazai jogalkotóknak. Ehhez a csoporthoz tartozik az átlagfogyasztók esetköre is: a Bíróság értelmezése szerint – figyelembe véve a társadalmi, kulturális és nyelvi tényezőket is – megfelelően tájékozott, figyelmes és körültekintő fogyasztó. Ugyanakkor ez az irányelv rendelkezik azon fogyasztók kihasználásának megakadályozásáról is, akik tulajdonságaik alapján különösen kiszolgáltatottak a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatoknak.¹¹ Az irányelv az átlagfogyasztó fogalmát a bíróság megfogalmazásának szellemében határozza meg, azt az esetet alapul véve, amikor az üzleti magatartás az általánosságban vett fogyasztót célozza meg vagy eléri.¹² Amennyiben egy kereskedelmi gyakorlat célzottan egy bizonyos fogyasztói csoportra – például a gyermekekre – irányul, kívánatos, hogy a csoport átlagtagja szempontjából megvizsgálják a kereskedelmi gyakorlat hatását.¹³

V. Tisztességtelen piaci magatartások tilalmi rendszere

Az irányelv 5. cikkely 1. bekezdésében irányozza elő generálklauzula keretében a tisztességtelen piaci magatartások általános tilalmát. Egy üzleti gyakorlat az 5. cikkely 2. bekezdése értelmében akkor minősül tisztességtelennek, amennyiben ellentétes a szakmai gondosság¹⁴ követelményeivel, és a termékkel kapcsolatban jelentősen torzítja vagy torzíthatja azon átlagfogyasztó gazdasági magatartását¹⁵, akihez eljut vagy aki a címzettje, illetve – amennyiben a kereskedelmi gyakorlat egy bizonyos fogyasztói csoportra irányul – a csoport átlagtagjának a gazdasági magatartását.

A rendelkezés az 5. cikkely 3. bekezdésében a gyermekeket célzó reklámtevékenységgel kapcsolatosan azok különös védettségi szintjének

megfelelően alakul át. Az 5. cikkely 4. bekezdése azokat a megtévesztő és agresszív módon megvalósuló üzleti gyakorlatokat minősíti tisztességtelennek, melyeket aztán a 6-9 bekezdés felsorolásában, katalógusában közelebbről is meghatároz. Az 5. cikkely 5. bekezdése utal az irányelv 1 sz. mellékletébe foglalt, különösen tilalmazott magatartások listájára – egy ún. feketelistára – melyek minden körülmény között tisztességtelennek minősülnek.

1. *Megtévesztő üzleti magatartások*

A megtévesztő üzleti gyakorlatokra vonatkozó rendelkezések definiálják a megtévesztés két elkövetési magatartását, mely megvalósulhat egyrészlől aktív tevékenység révén valamint mulasztással is. Megtévesztőnek minősül a kereskedelmi gyakorlat, amennyiben hamis információt tartalmaz a termék létezése vagy természete, a termék lényeges tulajdonságai, a kereskedő kötelezettségvállalásainak mértéke, az ár vagy az ár kiszámításának módja, vagy különleges árkedvezmény megléte, a kereskedő vagy képviselőjének személye, sajátosságai és jogai, a fogyasztó jogai tekintetében és ezáltal valótlán, vagy bármilyen módon félrevezeti vagy félrevezetheti az átlagfogyasztót, feltéve hogy ténylegesen vagy valószínűsíthetően arra készteti a fogyasztót, hogy olyan üzleti döntést hozzon, amelyet egyébként nem hozott volna meg.

A megtévesztés mulasztással valósul meg abban az esetben, amikor a gazdálkodó az átlagfogyasztó elől olyan lényeges információkat hallgat el, amelyek az ügylet megkötésére vonatkozó döntés meghozatalához szükségesek.¹⁶

2. *Agresszív üzleti magatartások*

Agresszív üzleti magatartásokról akkor beszélhetünk az irányelv értelmében, ha az átlagfogyasztó termékkel kapcsolatos döntési ill. ügyletkötési szabadsága összes körülményeinek mérlegelése, zaklatás, kényszerítés – ideértve a fizikai erőszak alkalmazását is –, illetve nem megengedett befolyásolás útján ténylegesen vagy valószínűsíthetően jelentősen korlátozza az átlagfogyasztónak a termékkel kapcsolatos választási szabadságát vagy magatartását, s ezáltal ténylegesen vagy valószínűsíthetően az átlagfogyasztót olyan üzleti döntés meghozatalára készteti, amelyet egyébként nem hozott volna meg.¹⁷

3. *A tiltott gyakorlatok fekete listája*

Az I. melléklet tartalmazza az üzleti forgalomban tisztességtelennek minősülő magatartásminták teljeskörű, részletezett listáját, melyek minden egyes esetben, a teljes EU-ban tiltottnak minősülnek. Ezekben az esetekben

olyan üzleti magatartásokról van szó, melyek minden körülmény között tisztességtelennek tekintendők, és emiatt minden tagállamban tiltottak. Ezek közé tartozik többek között a piramis elven szerveződő forgalmazás, a nem megrendelt áruk leszállítása, a csalogató, különösen előnyös ajánlatok reklámja, vagy a reklámozó által fizetett tanulmány a médiában.¹⁸

VI. A magyar szabályozás aspektusai

Mielőtt a magyar szabályozás lehetőségeit vizsgálnánk meg közelebbről, és a jogalkotók tevékenységével kapcsolatban véleményt formálnánk, bátran kijelenthetjük, hogy a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól szóló 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv átültetése a jogalkotók egyik legnagyobb feladata a jogharmonizációs tevékenység megkezdését követően a fogyasztóvédelmi szabályozás területén.

Adódik ez mindabból, hogy az irányelvi szabályozás megszokott minimum jogharmonizációs elvétől eltérően jelen esetben kvázi rendeletként érvényesülő, maximum jogharmonizációval implementálandó irányelvről van szó. Ez jelenti egyrészt azt a követelményt, hogy az EU szinten egységesen kialakított nemzeti standardok alapján hazánkban is egységes szintű szabályozást kell megvalósítani a tisztességtelen üzleti gyakorlatokkal szemben, mindehhez járul még az is, hogy jelenleg a magyar jogszabályi környezetben szokatlan magatartási katalógust, ún. fekete listát is tartalmaz az irányelv, melyek egy része nem ismeretlen, azonban idegen a magyar jogi környezetben. Az irányelv maximum jogharmonizációs kötelezettségétől eltekintve olyan fogalmakkal operál, melyek eltérőek a hatályos magyar szabályozásétól, komoly fejtörést okozva a kodifikációval megbízott feleknek.

A tisztességtelen üzleti gyakorlatokról szóló szabályozás magyarországi implementációja a jogharmonizációs kötelezettség-teljesítés kezdetekor több koncepcionális kérdésben való egyértelmű állásfoglalás, ha úgy tetszik jogalkotói nyomvonal kijelölését kívánta meg.

VII. A szabályozás helye, szintje

A legfontosabb kérdések egyikeként merült fel, hol kapjon helyet az új UCP szabályozás. A kérdés megválaszolásához a szabályozandó jogi tények, viszonyok sajátosságait kell szemügyre vennünk. Plasztikusan szemléltetve, ha a fogyasztóvédelmi rendelkezések összességét vesszük a legnagyobb halmaznak, ebben találhatóak a versenyjogban elhelyezkedő, a Tpv-t-ben „A fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása” cím alatt tilalmazott magatartások, míg a fogyasztóvédelmi rendelkezések halmazán belül a fogyasztóvédelemről szóló törvény rendelkezései által védett jogi vi-

szonyokat is megtalálhatjuk. A UCP irányelv által szabályozni kívánt tisztességtelen üzleti gyakorlatok a fent vázolt halmazokon kívül esnek, de természetesen a fogyasztóvédelmi jellegű rendelkezések közt foglalnak helyet. Tehát olyan viszonyok szabályozási lehetősége merült föl, melyekkel szembeni fellépés korábban csak a polgári eljárás keretében a kötelmi jog és a fogyasztóvédelmi jog alapelveinek (együttműködés, jóhiszeműség és tisztesség alapelve) segítségével hívásával lett volna elképzelhető az ehhez hasonló tisztességtelen üzleti gyakorlatokkal szemben konkrét szabályozás hiányában.

A jogalkotói munka során három legkézenfekvőbb megoldás látszott kibontakozni az irányelv szabályozásának helyét illetően, méghozzá a Tptv., az Fgytv., illetve egy önálló UCP jogszabály keretein belül. Az irányelv sajátja, mely a szabályozott üzleti gyakorlatok homogenitását is biztosítja, az a reláció, melyet az irányelv maga és a tervezetek külön említenek, a B2C, azaz a *Business to consumer* viszony, elkülönítve a B2B, *business to business* szabályozási rendszerektől. Alkalmas ez a megkülönböztetés arra, hogy azonos szabályozási reláció alapján a jogalkotó egy csokorba, nevezetesen egy önálló jogszabályban teremtsen meg a hasonló viszonyrendszerrel rendelkező, más fogyasztóvédelmi jellegű rendelkezésekkel együtt az irányelv szabályozását.

Az irányelv által említett B2C reláció, amely a tipikusan B2B versenyjogi viszonyoktól hivatott elkülöníteni az irányelv szabályozási tárgyává tett viszonyokat, azonban meglehetősen képlékeny. Az irányelv által említett módszer szétválasztja a két elválaszthatatlan szempontot, nevezetesen ugyanannak az éremnek a két oldalát. Számos piaci magatartás egyaránt érinti a fogyasztókat és a versenytársakat is, gondoljunk csak a versenytárs termékeiről szóló megtévesztő állításokra, melyek eltorzíthatják a fogyasztó döntési alapját, miközben egyidejűleg a versenytársak érdekeit is hátrányosan befolyásolják, így egyazon terület kétféle megítélésével szembesülünk: egy versenyjogi megítélésével, mely alapvetően B2B relációt vizsgál a fogyasztók megtévesztésén vagy fogyasztóknak célzott, azonban a versenyt torzító kereskedelmi gyakorlaton keresztül (mely természetesen egyidejűleg a versenyt is befolyásolja, vagy erre alkalmas) és természetesen egy B2C relációval, mely a gazdálkodó szervezet fogyasztókkal szembeni magatartását veszi górcső alá.¹⁹ Ugyanakkor a versenytanácsis határozatokban tetten öltő, a tisztességtelen verseny tilalmának generálklauzuláris alapjain nyugvó GVH joggyakorlat sok esetben értelmezte kiterjesztően a versenytörvény rendelkezéseit, melynek kapcsán elmarasztalt jogszabálysértések nem mindig önállóan és közvetlenül gyakoroltak káros hatást a versenyre.²⁰

Egyes nézetek szerint szóba jöhetett volna elvi szinten a Keres-

kedelemről szóló törvénybe történő applikálása, azonban ezt az álláspontot mi indokolja, leginkább a kereskedelmi etikai kódexeknek szánt fontos szerepük, avagy a kereskedelemről szóló törvény kifejezett címzettjeire való irányultsága lehetett. Úgy vélem a UCP szabályozás sajátjává tett B2C relációs viszony, valamint az alapvetően fogyasztóvédelmi jellegű rendelkezések jellege ezt az elvi lehetőséget vetette el leghamarabb a versenyben levő jogszabályok közül.

A jelenleg közigazgatási egyeztetésen levő tervezet, a *UCP* szabályozást törvényi szinten, az érintett fogyasztóvédelmi rendelkezések módosításával, a teljes *B2C* viszonyokat egyetlen „szupertörvénybe” gyűjtve képzeli el, ennek megfelelően módosítva a Grtv. megtévesztő reklámra, a Tpv. fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolására vonatkozó fejezeteit.

VIII. Fogyasztó fogalma

Kevés olyan problematikus terület volt a fogyasztóvédelmi szabályozás történetében, mint a fogyasztó fogalmának meghatározása, melynek ennyire eltérő irányai és törekvései lettek volna, amelyben ráadásul a bírói jogalkalmazás és a hatósági joggyakorlat ilyen eltéréseket mutatott volna. Hatályos jogunk több egymástól részben eltérő meghatározást alkalmaz a fogyasztóra. Megkerülhetetlen feladat tehát a fogyasztó magánjogi védelme határainak egyértelmű megvonása. A fogyasztó fogalmának szabályozási lehetőségeit a relevanciával a hatályos fogyasztófogalmak irányából közelítem meg, a jelenlegi hatósági és bírói joggyakorlat megoldásain és a gyakorlatban jelentkező problémákon keresztül.²¹

Ahogy azt a tanulmányomban már korábban említettem a *UCP* irányelv kulcsfogalmakat használ, nevezetesen az átlagfogyasztó fogalmát. Az irányelvi szabályozás és a vizsgált fogyasztói fogalmat tartalmazó jogszabályok fogalmi meghatározásai között jelentős különbség mutatkozik az általuk használt, a személyi hatályt meghatározó „fogyasztó”-fogalom tekintetében. Az irányelv „fogyasztó” alatt azokat a természetes személyeket érti, akik az irányelv hatálya alá tartozó körben kereskedelmi, ipari, kézműipari vagy szakmai tevékenységükön kívüli célok érdekében járnak el. Az irányelv tehát a közösségi fogyasztóvédelmi szabályozásban bevett megközelítést alkalmazza, melynek célja a gazdaságilag kiszolgáltatott, szakmai ismeretekkel nem rendelkező személyek védelme.

Ennél jóval tágabb a Tpv. által fogyasztóként elismertek köre. A törvény ugyanis „a megrendelőt, a vevőt és a felhasználót” egyaránt fogyasztónak tekinti, vagyis nem korlátozza az általa nyújtott védelmet sem az érintett személyi kör jellege, sem az áru, szolgáltatás felhasználásának célja alapján. A törvényi oltalom tehát a gazdaság mindegyik szereplőjére egyaránt kiterjed. A Tpv. által alkalmazott széles „fogyasztó”-fogalom indoka az, hogy a

fogyasztóvédelmi rendelkezések is a törvény fő célját, vagyis a hatékony verseny fenntartását, védelmét szolgálják.²² A Tptv. tehát nem az egyes fogyasztók, hanem a fogyasztók összességének érdekét védi (közérdek).

Az Fgytv. (mely alapjaiban megegyezik a Ptk. hatályos fogyasztó fogalmával) hatályos „fogyasztó”-fogalma tágabb az irányelvinél, amennyiben, noha a funkcionális megközelítést alkalmazza – azt tekintve fogyasztónak, aki „gazdasági vagy szakmai tevékenység körén kívül árut vesz, rendel, kap, használ, illetve akinek a részére a szolgáltatást végzik, továbbá aki az áruval vagy szolgáltatással kapcsolatos tájékoztatás vagy ajánlat címzettje” –, nem csupán a természetes személyek körét öleli fel. Az irányelvi szabályozásnak a törvénybe való aggálymentes beépítése így – elvetve azt a megoldást, hogy az irányelvet átültető szabályok tekintetében önálló fogyasztó fogalom meghatározásra kerüljön sor, tekintettel arra, hogy az nem vállalhatóan rontaná a szabályozás egyértelműségét – két módon lehetséges. Vagy a törvény egésze tekintetében visszalépés történik az eddigi tág megközelítésből, s az a továbbiakban csak a természetes személy fogyasztók védelméről biztosítja,²³ vagy pedig az irányelvi védelem kerül kibővítésre a nem természetes személy, ámde gazdasági és szakmai tevékenység körén kívül eljáró fogyasztókra.²⁴ E kérdésben mindenképpen koncepcionális szintű döntéshozatalra volt szükség.

Mindehhez párosul egy bírói, javarészt az általános, Ptk-ban és Fgytv-ben meghatározott fogalomhoz kapcsolódó döntések során kialakított gyakorlat, mely a meghatározás vitatott pontjait hivatott világitani.²⁵ Nevezetesen a jogi személyek fogyasztóként való szerepeltetését, illetve ennek jogalkalmazási kérdéseit.

Vegyük egy nagyon illusztris példát ennek érzékeltetésére. A nagykereskedő vállalat mezőgazdasági termelőszközök értékesítésével foglalkozik, egy megrendelője – melynek egyébként üzleti profilja a mezőgazdasági termékek előállítása – egy gépet vásárol tőle. A dilemma ezek után következik, hogy az üzleti tevékenysége körében gépet vásárló vállalat minősülhet e-fogyasztónak, így megilletik-e őt a fogyasztói többlet jogosultságok, mint jótállás, jótállási jegy, kedvezőbb szavatossági szabályok stb. Az eladó szerint természetesen nem, mivel egyértelmű, hogy üzleti tevékenysége körében vette a terméket, számlát kért róla, melyet aztán könyveiben is megjelenít. Azonban a magyar bírói joggyakorlat által kialakított esetjog arra enged következtetni, hogy a vállalat végső felhasználónak, így fogyasztónak minősül, a fogyasztói többletjogosultságok megilletik. Ehhez párosul egy a bírói joggyakorlattal összhangban nem álló hatósági jogalkalmazás, melyben a jogi személyek fogyasztói minőségben való megjelenésére nem találunk példát, tehát következetesen, kikerülve az egyedi

esetekben történő mérlegelés terhét a természetes személyek körére szűkítik a fogyasztó fogalmát.

Mindezek mellett viszont megfigyelhető az a tendencia, mely az EU jogalkotása nevezetesen a UCP irányelv kifejezett, minden tagállamban feltétlenül alkalmazandó szabályaiban is testet ölt, nevezetesen a fogyasztó fogalmát csak és kizárólag a természetes személyekre szűkíti le. Az európai irányelvek, az utazási szerződésekről szóló irányelv kivételével a természetes személyek meghatározott körére szűkítik le a fogyasztó fogalmát, e felfogás mellett konzekvensen tart ki az Európai Bíróság is, amikor a nem természetes személyeket kizárja a fogyasztó fogalmából.²⁶

Abban a jogpolitikai helyzetben, amikor a Kormány II. féléves jogalkotási tervében a fogyasztóvédelmi törvény reformja is helyet kapott, valamint az új Ptk. kodifikációja is előrehaladott állapotban van közelítve a Ptk. hatályba lépésének 10. jubileumához, egy maximális jogharmonizáció elvén nyugvó irányelv harmonizációja a fogyasztóvédelmi jogszabályanyag teljes áttekintését teszi szükségessé, ritka ajándéknak tűnhet a jogalkotók oldaláról az a lehetőség, hogy végre egységes szabályozást nyerhessen a fogyasztó fogalma, amennyiben kifejezett intenció mutatkozik abba az irányba, hogy a fogyasztó fogalmát a természetes személyek körére szűkítsék le.

Álláspontom tehát az, hogy a tisztességtelen üzleti gyakorlatokról időközben megszületett törvénytervezet helyes koncepcionális döntés útján szűkíti le az alanyi kört a természetes személyekre, hiszen az irányelv által használt „átlagfogyasztó” fogalma és a „fekete lista” keretében szabályozott üzleti gyakorlatok, különösen az agresszív üzleti gyakorlatok természetes személy fogyasztók viszonylatában értelmezhetők. Az egységes fogyasztó-fogalom szabályozás megteremtésének hihetetlennek tűnő esélye azt a véleményt képviselteti általam, hogy a UCP irányelv apropóján a Ptk-beli fogalmat is célszerű lenne ennek megfelelően megalkotni, melynek azon túl hogy jogalkalmazói oldalról praktikus indokai lehetnek, a gazdálkodó szervezetek és fogyasztók relációjában is tisztázott viszonyokat eredményezne.

XI. Üzleti etikai kódexek

A UCP törvénytervezet a megtévesztő kereskedelmi gyakorlatok között szabályozza, az olyan magatartási kódexben foglalt követelmény be nem tartását, amelynek a vállalkozás alávetette magát, amennyiben a vállalkozás a követelmény betartására nem csupán szándéknyilatkozat formájában, hanem igazolható módon kötelezettséget vállalt, és a kereskedelmi gyakorlat keretében utal a kódexnek való alávetettségére.

Az etikai kódexek és a gazdálkodó szervezetek önszabályozása

hazánkban is régmúlta tekintő hagyományokkal rendelkezik, azonban az etikai kódexekhez társított fogyasztói képzetek a legritkább esetben párosulnak a minőségi többletgaranciákkal esetleg igényérvényesítés alternatív módjának lehetőségével. A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Etikai Kódexe és Eljárási Szabályzata csakis a kamarai tagokkal szembeni „hatékony” fellépést tesz lehetővé, a kamarai tag marasztalással végződő eljárásának legsúlyosabb szankciója pedig a kamarai tag tagságból történő kizárása, mely figyelembe véve azt a tényt, hogy jelenleg önkéntes tagság alapján szerveződnek a gazdasági kamarák, jelentős joghátrányt nem realizál a gazdálkodónál. Egyéb esetben a határozat közzétételére van még lehetőség, mely szintén nem sok visszatartó erőt kölcsönöz az intézménynek. A kötelező kamarai tagság esetén az etikai eljárás lefolytatása a tagságból való kizárás szankcióját is magában hordozhatta, mely a foglalkozástól való eltiltást is jelentette volna egyben, de erre egyetlen esetben sem került sor (a kamarai tagdíjbevételek miatt).²⁷

Az Országos Kereskedelmi Szövetség etikai kódexét olvasva pedig az a benyomása támadhat az óvatlan fogyasztóvédőnek, hogy magyar jogi terminológiában immáron megismert, azonban kikényszeríthető jogi tartalommal mindeddig meg nem töltött „törekvés” szavát többször tartalmazza a Kódex, mint amennyiszer egy a tagság számára kötelező és követendő magatartásmintákat előíró szabályzatnak feltétlenül kellene.²⁸

Mindezek tükrében úgy gondolom, és ezzel revideálnom kell korábbi álláspontomat, az önszabályozás, a többletgaranciák és minőségi biztosítékok önként vállalása lesz a jelenlegi árversenyt felváltó, új színtere a vásárlók kegyeiért vívott harcnak, így mindenképpen szükséges a jövőre nézve a gazdálkodó önszabályozásának ösztönzése.

IX. Az eljárási és hatásköri szabályok egyes kérdéseiről

Az irányelv, amikor anyagi jogi szabályokat állapít meg, a már említett maximum jogharmonizáció mentén mozogva nem hagy túl nagy mozgásteret a jogalkotónak abban a tekintetben, hogy a normaszöveget szabadon állapítsa meg, egyedül a szabályok kikényszerítésének és az eljárási szabályoknak területén engedett szabad kezét az effektivitás és a hatékonyság maximális érvényesülése mellett.

A hatáskörök és eljárási szabályok megalkotásakor, amennyiben a jogalkotó a tisztességtelen üzleti gyakorlatokkal szembeni eljárás kötelezettségét több szervezethez (GVH, Fogyasztóvédelmi Hatóság, immáron Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság) kívánja telepíteni, az alábbi nagyon fontos szempontokat kell mindenképp figyelembe venni:

A fogyasztók érdekeit leginkább az szolgálná, ha a jogérvényesítés gyorsan, költségkímélő módon, megfelelő szakértelem biztosításával, hatékony szankcionálási lehetőségekkel, pártatlan és független fórum előtt valósulhatna meg.

A szabályozott ügycsoportok nagy része nagyfokú bizonyítottságot feltételez, valamint jellegüknél fogva, egyfajta „rajtaütéses” észlelést feltételeznek. Az üzleti gyakorlat is önmagában egy bevett és alkalmazott üzleti módszert feltételez, mely ha írásos formában nem jelenik meg (ÁSZF), akkor csak a nagy számú fogyasztói jelzés vagy egy helyszíni ellenőrzés eredményezheti a felderítést.

Az ügyek jellege szükségelteti a fogyasztókhoz közelebb álló elérhető jogérvényesítés lehetőségeinek megteremtését, mely jelen esetben a fogyasztóvédelmi felügyelőségek keretein belül megvalósulhat.

Az ügyek bírósághoz utalását nem tartom megfelelő ötletnek, hiszen a jogalkotás körülményei még mindig ugyanazok, melyek annak idején a Békéltető testületek életre hívását is indokolták.

A jogérvényesítés szempontjából a GVH és felügyelőségek hatáskörének telepítése tűnik célravezetőnek. Mindez természetesen csakis jól átgondolt és letisztázott hatásköri megosztással valósulhat meg. Az objektivitás a hatáskörök megosztásánál nehéz feladatnak bizonyulhat, hiszen találni kell olyan rendező tényezőt, mely alapján konkrétan szét lehet választani az eljárási jogosultságokat. A tisztességtelen üzleti gyakorlatok tematikus felosztása ilyen lehet, de ez a kazuisztikus megoldást nem tenné elkerülhetővé.

X. Összegzés

A tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatokról szóló törvény megalkotásával az Európai Unió hatalmas és előremutató lépés megtételét határozta el, amikor szakított a fogyasztóvédelmi jogközelítés hagyományos módszereivel és az egységesen magas szintű fogyasztóvédelem elérése érdekében a maximum jogharmonizáció jegyében irányelvet bocsátott ki.

Szemléletemet alapvetően pragmatikus és funkcionalista szempontok határozták meg, így az anyagi jogi és a hozzá kapcsolódó eljárásjogi szabályozás vizsgálatok és kritikai észrevételeim megtételekor minden esetben a fogyasztói igények hatékony érvényesítését és védelmét tartottam szem előtt. Ugyanakkor az egységes szabályozás gondolatát üdvözlendőnek tar-

tom, hiszen elvitathatatlan előnyöket kínál mind a fogyasztók, mind pedig a gazdálkodók számára, akiknek az irányelv hatályba lépését követően elegendő lesz egyetlen marketing stratégia alapján megszólítani az EU fogyasztóit, nem tartva többé a tagállami eltérő szabályozástól

Jegyzetek

1 Lásd: KIRÁLY, Miklós: A fogyasztóvédelmi irányelvek értelmezése az Európai Bíróság joggyakorlatában, in: *Ius Privatum Ius commune Europae*, ELTE ÁJK Nemzetközi Magánjogi Tanszék Budapest (2001)

2 Lásd: FAZEKAS, Judit: Fogyasztói jogok – fogyasztóvédelem, Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1995

3 KÖNCSE, Tamásné: EU irányelv a tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatról, Fogyasztóvédelem 2006/3. 14.

4 http://europa.eu.int/comm/consumers/cons_int/safe_shop/fair_bus_pract/q_and_a_de.pdf. (2006.04.14.).

5 Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról., Az Európai Unió Hivatalos Lapja 2005.06.11. 149/22

6 EK Szerződés 95. cikkely 3. bekezdés 1. mondat és a 153. cikkely 1. bekezdései alapján adódik a cél és az intézkedési felhatalmazása a közösségi jogalkotóknak a fogyasztói érdekek érvényesülésének előmozdítása és a fogyasztóvédelem magas szintjének biztosítása érdekében

7 1. cikkely, Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról., *ABl. L 149 11.06.2005 26.o.*

8 A Bizottság fogyasztóvédelemről szóló Zöld Könyve az Európai Unióban (2001), KOM (2001) 2. o.

9 http://europa.eu.int/comm/consumers/cons_int/safe_shop/fair_bus_pract/q_and_a_de.pdf. 2006.04.20.

10 <http://europa.eu.int/scadplus/leg/de/lvb/l32011.htm>. 2006.04.10.

11 Az Európai Parlament és a Tanács 2005/29/EK irányelve (2005. május 11.) a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól, valamint a 84/450/EGK tanácsi irányelv, a 97/7/EK, a 98/27/EK és a 2002/65/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvek, valamint a 2006/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet módosításáról. 25. o., 18. cikkely.

12 Európai Bíróság, C-210/96 számú jogeset, Gut Springenheide GmbH Rudolf Tusky v. Oberkreisdirektor des Kreises Steinfurt, (1998) ECR I-4657, 31. pont és 220/98. számú jogeset Estée Lauder Cosmetics GmbH & Co. OHG v. Lancaster Group GmbH, (2000) ECR I-117, 27. pont.

13 <http://europa.eu.int/scadplus/leg/de/lvb/l32011.htm>. 2006.04.10.

14 Die Definierung der beruflichen Sorgfaltspflicht scheint auch notwendig zu sein, bedeutet nämlich den Standard an Fachkenntnissen und Sorgfalt, bei denen billigerweise davon ausgegangen werden kann, dass der Gewerbetreibende sie gegenüber dem Verbrauchergemäß den anständigen Marktgepflogenheiten und/oder dem allgemeinen Grundsatz von Treu und Glauben in seinem Tätigkeitsbereich anwendet. (<http://europa.eu.int/scadplus/leg/de/lvb/l32011.htm>)

15 A UCP tervezet a 2. cikkelyében tartalmazza, az Európai Bíróság által kialakított, az átlagosan jól informált, tájékozott és megfelelő értelmi képességekkel rendelkező átlagfogyasztó definícióját.

16 RADINSKY, Orlyn: Vorschlag einer Richtlinie über unlautere Geschäftspraktiken, Legal News Deloitte 2003 Szeptember/Október

17 RADINSKY, Orlyn: Vorschlag einer Richtlinie über unlautere Geschäftspraktiken, Legal News Deloitte 2003 Szeptember/Október

18 <http://europa.eu.int/scadplus/leg/de/ivb/l32011.htm>. 2006.04.10.

19 Ohly, Ansgar, Irány a harmonizált versenyjog, Jogtudományi Közlöny 2005/11, 443-452.

20 A témával az alábbi művek foglalkoznak:

Pázmándi Kinga, A tisztességtelen piaci magatartás általános tilalmának alkalmazása, Gazdaság és Jog 1999/4, 14-18.

Pázmándi Kinga, „Továbbélő gyakorlat a tisztességtelen verseny tilalma és a versenyjogi fogyasztóvédelem körében, Gazdaság és Jog, 2000/3. 12-15.

Zavodnyik József, A fogyasztói döntések tisztességtelen befolyásolása, Fogyasztóvédelmi Szemle 2004/3. 64-70.

Nagy Márta, Versenyjog és fogyasztóvédelem, Fogyasztóvédelmi Szemle 2004/4. 65-70.

21 Vékás Lajos, Az európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: a „fogyasztó” fogalmáról, Európai Jog 2002/5. 2.13.

22 A tisztességtelen piaci magatartás és versenykorlátozás tilalmáról szóló 1996. évi LVII. törvény 8. § 1. (bek) értelmében e törvény alkalmazásában fogyasztó: a megrendelő, a vevő és a felhasználó.

A fogyasztók körét a törvény a korábbi szabályozáshoz képest szélesebben határozza meg, az Európai Közösség irányelvének alapulvételével fogyasztónak nemcsak az minősül, aki az áru vagy szolgáltatás vevője, megrendelője, hanem az is, aki az árut vagy szolgáltatást használja, de nem maga vásárolta (családtag, szomszéd stb.), valamint vevő az is, aki nem maga használja fel az általa vásárolt árut, mert azt például tovább ajándékozza. Az a személy is fogyasztónak minősül, aki nem maga kezdeményezte az ügyletet, például magatehetetlen beteg személy. A fogyasztó fogalom alatt a végső felhasználót kell érteni, az árunak vagy szolgáltatásnak magánhasználatra, illetőleg magánfogyasztásra kell szolgálnia. A fogyasztót úgy definiálhatjuk, hogy fogyasztónak minősül az, aki gazdasági tevékenység körén kívül árut, illetőleg szolgáltatást vesz, rendel, kap, használ, továbbá az, aki az áruval, illetőleg a szolgáltatással kapcsolatban tájékoztatás címzettje.

23 E szükítésnek a törvényben áttüntetett közösségi jogi aktusok oldaláról nincs akadálya, a fogyasztói hiteltől szóló 87/102/EKG tanácsi irányelv ugyanis szintén a természetes személyeket tekinti fogyasztónak, az általános termékbiztonságról szóló 2001/95/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv, valamint a jogérvényesítésre vonatkozó közösségi jogi aktusok szempontjából pedig nincs jelentősége a fogyasztó ilyen minőségének. Ettől függetlenül alapos átgondolást igényelnek e szabályozási lépésnek a jogrendszerben való további kihatásai.

24 Előterjesztés a Kormány részére a belső piacon az üzleti vállalkozások fogyasztókkal szemben folytatott tisztességtelen kereskedelmi gyakorlatairól szóló 2005/29/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv átültetését biztosító szabályozás koncepciójáról 37-39. o.

25 A fogyasztóvédelemről szóló 1997. évi CLV. tv. 2. § e) pontjához tartozó bírói gyakorlat EBH2004. 1093 számú ítéletében kimondja, hogy fogyasztónak minősül az a nem természetes személy is, aki az áru végső felhasználója, a fogyasztói státus egyik legfontosabb kritériuma, hogy a dolog megszerzése, birtoklása, használata annak végső felhasználása érdekében történjen.

26 Vékás Lajos. Az európai közösségi magánjog sajátos alanyáról: a „fogyasztó” fogalmáról, Európai Jog 2002/5. 2.13. 4.o.

27 A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara és a területi kamarák Etikai Kódexe, Az etikátlan Magatartás szankciói 41. §., <http://www.mkik.hu/index.php?id=124>, 2007.09.03.

28 Országos Kereskedelmi Szövetség, Kereskedelmi Etikai Kódex, <http://oksz.hu/menu90/>, 2007.09.03.